

**ТЎҚИМАЧИЛИК КОРХОНАЛАРИДА ИНВЕСТИЦИОН МУҲИТ
ЖОЗИБАДОРЛИГИГА ТАЪСИР ЭТУВЧИ ОМИЛЛАР**

**FACTORS INFLUENCING THE ATTRACTIVENESS OF THE INVESTMENT
ENVIRONMENT IN TEXTILE ENTERPRISES**

**ФАКТОРЫ, ВЛИЯЮЩИЕ НА ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ СРЕДЫ
НА ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ**

Шерзод Солижонович Махсудов

Фарғона давлат университети тадқиқотчи

Аннотация: *Мазкур мақолада корхона бозор қиймати, даромад манбаини ошириш; узоқ муддатли истиқбол, иқтисодий салоҳиятни ошириш, жалб этилган инвестициялар самарадорлигини ошириш, инвестиция фаолиятларини молиялаштириш, инвестицияларнинг самараси ва самарадорлик кўрсаткичлари, инвестицион ресурслари, инвестицион фаолият объектлари назарий жихатдан асослаб берилган.*

Калит сўзлар: *Тўловга қобиллиги, инвестиция рисклари, Саноат корхоналар, инвестицияларнинг самараси, режалаштирилган кўрсаткичлар, корхона фойдаси, узоқ муддатли активлар, инвестицион сиёсат, инвестициялаш, инвестиция жараёни.*

Annotation: *This article discusses the market value of an enterprise that increases the source of income; long-term perspective, increase in economic potential, increase in the efficiency of attracted investments, financing of investment activities, indicators of efficiency and effectiveness of investments, investment resources, objects of investment activity are substantiated from a theoretical point of view.*

Key words: *Solvency, investment risks, Industrial enterprises, investment efficiency, planned indicators, enterprise profit, long-term assets, investment policy, investments, investment process.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается рыночная стоимость предприятия, увеличивающего источник дохода; долгосрочная перспектива, увеличение экономического потенциала, повышение эффективности привлекаемых инвестиций, финансирования инвестиционной деятельности, показатели эффективности и результативности инвестиций, инвестиционных ресурсов, объектов инвестиционной деятельности обоснованы с теоретической точки зрения.*

Ключевые слова: *Платежеспособность, инвестиционные риски, Промышленные предприятия, эффективность инвестиций, плановые*

показатели, прибыль предприятия, долгосрочные активы, инвестиционная политика, инвестиции, инвестиционный процесс.

Корхонада инвестиция фаолиятини амалга оширишнинг асосий мақсадлари қўйидагилар билан изоҳланади: корхона бозор қиймати ва даромад манбаини ошириш; узоқ муддатли истиқболда ишлаб чиқариш ва иқтисодий салоҳиятни оширишга эришиш; жалб этилган инвестициялар самарадорлигини ошириш; корхонанинг ликвидлиги, тўловга қобиллиги ва молиявий барқарорлигини таъминлаш мақсадида назорат қилиш; инвестицияларни молиялаштириш манбаларини оптималлаштириш; инвестиция рискларини бошқариш ва унинг хавфини камайтириш ва бошқалар.

Корхоналарнинг самарали инвестиция фаолияти ва шунга мос равишда инвестиция фаолиятини ривожлантириш механизмини такомиллаштириш корхонанинг барқарор ўсишини англатади. Ҳозирги кунда саноат корхоналарининг инвестиция фаолиятини ривожлантиришнинг асосий манбаини реал инвестициялар ташкил этганлиги сабабли, корхоналар ўз инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришнинг қўшимча манбаларини излаб топиши ва олаётган фойдаларидан инвестиция фаолиятларини молиялаштириш учун маблағлар шакллантириши долзарб жараён бўлиб қолмоқда. Саноат корхоналари инвестиция фаолиятини амалга оширишда, аввало, корхона ўзининг инвестиция стратегиясини ишлаб чиқиши зарур. Ушбу стратегия орқали корхоналар режалаштирган инвестиция лойиҳаларини молиялаштиришни босқичма-босқич амалга оширади. Саноат корхоналарида инвестиция фаолиятини молиялаштириш жараёни босқичлари режа асосида амалга оширилиши натижасида, корхоналарнинг инвестиция фаолиятини молиялаштиришга йўналтирилган инвестицияларнинг самараси ва самарадорлик кўрсаткичлари таҳлили энг муҳим вазифаларга айланади.

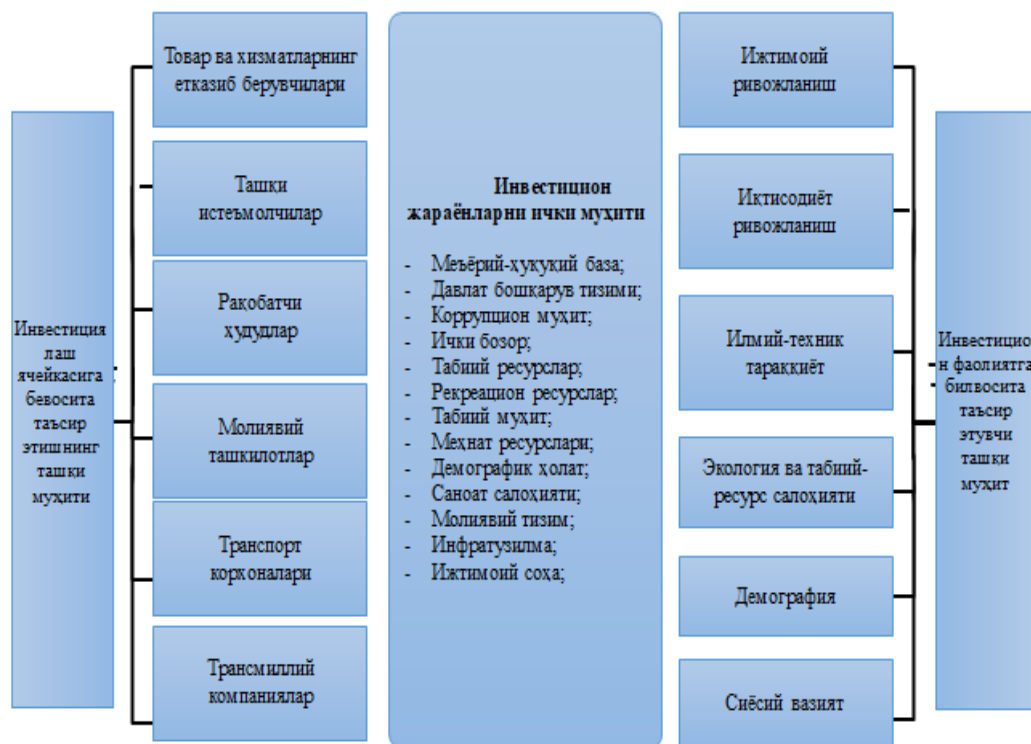
Бугунги кунда корхона даражасидан бошлаб то миллий иқтисодиёт даражасигача инвестицион фаолиятни бошқаришнинг пухта ўйланган, фундаментал назарияларини яратишга эҳтиёж юзага келди. Шу муносабат билан нафақат инвестицион фаолият муаммосининг категориал аппаратини аниқлаштиришга, балки уларнинг иқтисодий мазмуни ва узвий боғлиқларини ҳам илмий изоҳлашга зарурият ҳосил бўлди.

Инвестицион муҳит жозибдорлигининг намоён бўлиши кўпроқ мазкур тушунчанинг иқтисодий мазмунини илмий изоҳлашни талаб этади ва Ўзбекистон Республикасида инвестицион маконнинг юқори даражадаги номутаносиб тақсимоидан келиб чиқади. Кўпинча, «инвестицион жозибдорлик», «инвестицион муҳит», «иқтисодиёт рақобатбардошлиги» тушунчаларини маънодош сифатида ишлатилади ва бу, бизнинг фикримизча, муайян чалкашликларни келтириб чиқаради. Бунга сабаб, инвестицион жозибдорлик инвестициялаш ихтиёрий

ячейкасининг (ташкilot, маҳаллий ҳоқимият, ҳудуд, давлат) ички ва ташқи муҳити билан белгиланади.

Тадқиқотчи Х.Хофизов тадқиқотларида “инвестицион жозибадорлик сифатида иқтисодий тизим барқарор ривожланишига қаратилган иқтисодиётга керакли миқдордаги ва сифатдаги инвестициялар кириб келишини таъминловчи ижтимоий-иқтисодий шароитларини тавсифловчи иқтисодий категорияларни тушуниш лозим”лиги қайд этилади.

Бизнинг фикримизча, икки умумлаштирувчи тавсиф – «инвестицион салоҳият» ва «инвестицион фаолиятнинг нотижорат rischi» кўрсаткичларининг ўзаро нисбатидан келиб чиқиб ифодаланади. Бунда шуниси хусусиятлики, инвестицион салоҳият қанчалик юқори бўлса ва инновацион фаолият rischi қанчалик паст бўлса, инвестицион жозибадорлик ҳам шунча юқори бўлади ҳамда бунинг оқибатида инвестицион фаоллик ҳам ошади.

1-расм. Инвестицион жараёнларнинг ички ва ташқи муҳити элементлари¹.

¹ Илмий тадқиқотлар натижаси муаллиф ишланмаси.

Юқоридагиларни умумлаштирган ҳолда, қуйидаги муаллифлик таърифи инвестицион муҳит жозибадорлиги тушунчасининг моҳиятини тўлароқ очиб беради деб ҳисоблаймиз: «Инвестицион муҳит жозибадорлиги – мамлакат, тармоқ ва соҳаларга инвестициялар оқимини аниқловчи, таъминлашга имкон берадиган, кафолатланган ҳамда инвестицион фаоллик билан баҳоланадиган иқтисодий, ижтимоий ҳолат, жараён ва воситалар, имконият ва чекловлар йиғиндисидир» .

Ҳозирги замон талаблари ва реал ҳаётини эҳтиёжларни ҳисобга олган ҳолда инвестицион муҳит жозибadorлигини таъминлаш ва самарали бошқариш йўналишлари илмий тадқиқига янгича ёндошувнинг фундаментал асоси шунга таянмоғи лозим.

Фикримизча, мамлакатимиз ривожланиш истиқболларини ҳисобга олган ҳолда иқтисодий модернизацияси ва либераллашуви шароитидаги янги инвестиция сиёсати доирасида ижтимоий-иқтисодий тараққиётнинг долзарб вазифаларини ҳисобга олган ҳолда инвестицион муҳит жозибadorлигини таъминлаш ва самарали бошқариш йўналишларини тизимли тарзда тадқиқ этиш асосий масала қилиб қўйилиши ва унинг диққат марказида «инвестицион муҳит», «инвестицион салоҳият», «инвестицион фаоллик», «бизнес муҳити» каби ҳаётини белгиловчи омиллар мутаносибликларини ўзаро мувофиқлаштириш ҳамда уйғунлаштириш орқали унинг такомиллашган механизминини ишлаб чиқиш ётиши лозим.

Инвестицион муҳит жозибadorлиги бўйича берилган муаллифлик ёндашувида қуйидагиларни ҳал этишга имкон бериши лозим:

- Ўзбекистон Республикасида инвестицион муҳит жозибadorлигини таъминлашга янгича ёндошиш зарурлигини белгиловчи омилларни илмий таҳлил қилиш ва уларни самарали бошқариш механизмларини асослаш;

- табиий-иқтисодий, молиявий, меҳнат, корпоратив бошқарув ва маҳаллий ҳукумат органлари самарали фаолияти каби омиллар билан белгиланувчи имкониятлардан самарали фойдаланиш ҳисобига

- инвестицион муҳит жозибadorлигини бошқариш ҳолатини омилли ва натижавий жиҳатларни ҳисобга олган ҳолда баҳолаш услубиётини ишлаб чиқиш;

- иқтисодий ўсиш, модернизация ва диверсификация даражаси, ишбилармонлик муҳити, давлатнинг эркин ва махсус иқтисодий зоналар ташкил этиш сиёсати ва иқтисодиётнинг очиқлигини комплекс ҳисобга олувчи коэффицентлар билан айрим ҳолда баҳолаш ва омилларни тизимли тадқиқ қилиш орқали инвестицион муҳит жозибadorлигини самарали бошқариш истиқболларини прогноз қилиш бўйича услубий тавсиялар бериш;

- инвестицион муҳит жозибadorлиги ва инновацион ривожланиш қонуниятларидан келиб чиқиб, уни самарали бошқаришнинг ўстувор омилларини аниқлаш имконини берувчи иқтисодий ривожланиш истиқболлари ва унинг инвестицион салоҳиятга таъсирини баҳолаш услубиётини ишлаб чиқиш;

- инвестицион муҳит фаоллигини ошириш борасидаги илғор хорижий тажрибалардан Ўзбекистонда фойдаланиш истиқболларини илмий асослаш;

- турли омилларнинг ўзаро алоқадорлигини тадқиқ этишнинг янги концептуал схемаси асосида давлат томонидан инвестицион муҳит жозибadorлигини бошқаришни такомиллаштиришнинг ўрта ва узоқ муддатли вазифаларни амалга оширишга қаратилган комплекс тадбирлари тизимини ишлаб чиқиш.

Инвестицион муҳит жозибаторлигини бошқаришни такомиллаштириш илмий тадқиқига янгича ёндошув булардан ташқари яна давлатнинг инвестицион салоҳиятни бошқариш тизимини мукамаллаштириш, инвестициялар оқимини кенгайтиришга қаратилган мақсадли стратегик вазифларни ҳал этилиши лозим.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ханкелдиева Г.Ш. Саноат корхоналарида инновацион салоҳиятни рағбатлантиришнинг назарий жихатлари —Biznes-Эксперт илмий журнали, 2022 й., 2-сон

2. Ханкелдиева, Г. Ш. (2017). Корхоналар корпоратив бошқарувининг баҳолаш усулларини таҳлил қилиш. Иқтисодиёт ва инновацион технологиялар» илмий электрон журнали, 5.

3. Хонкелдиева, Г. Ш. (2018). Развитие промышленных предприятий в Республики Узбекистан. Т.: Иқтисодиёт ва таълим.

4. Махсудов, Ш. С. (2022). Эркин иқтисодий зоналарнинг мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришдаги ўрни. Scientific progress, 3(4), 159-166.

5. Махсудов, Ш. С. (2022). Ўзбекистонда эркин иқтисодий зоналарни ривожлантиришнинг самарали йўналишлари.

6. Махсудов, Ш. С. (2022). Развитие свободных экономических зон в условиях трансформации рыночных отношений. Бюллетень науки и практики, 8(5), 450-456.

7. Махсудов, Ш. С. (2022). Эркин иқтисодий зоналарни ривожлантиришда бошқарув органларининг ўрни. O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali, 1(9), 370-375. Fars Int J Edu Soc Sci Hum 10(12); 2022; Publishing centre of Finland 931

8. Solijonovich, M. S. (2022). The role of government bodies in the development of free economic zones. International Journal of social science & interdisciplinary research issn: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(09), 132-137.

9. Махсудов, Ш. С. (2022). Ўзбекистонда эркин иқтисодий зоналарни самарадорлигини ошириши ва ривожлантириш. Gospodarka i Innowacje., 24, 993-995.

10. Solijonovich, M. S. (2022). The role of engineering and communication infrastructure in the organization and development of the free economic zone. asia pacific journal of marketing & management review issn: 2319-2836 Impact Factor: 7.603, 11(09), 97-102.